2-TUR QANDLI DIABETI BO‘LGAN BEMORLARDA DENTAL IMPLANTLARGA MAHKAMLANADIGAN DOIMIY ORTOPEDIK KONSTRUKSIYALARNI TANLASH VA REABILITATSIYANING KLINIK JIHATLARI

Faraxiddinova Mahliyo Xondamirjon qizi
Abu Ali ibn Sino nomidagi 2-son Respublika jamoat salomatligi texnikumi

Kirish: Tish qatoridagi nuqsonlarni tiklash zamonaviy ortopedik stomatologiyaning muhim vazifalaridan biri bo‘lib, bunda chaynash funksiyasini, nutqni, estetik ko‘rinishni va bemorning hayot sifatini yaxshilash asosiy maqsad hisoblanadi. Dental implantlar yo‘qolgan tishlarning funksional o‘rnini to‘ldirish hamda doimiy ortopedik konstruksiyalarni mahkamlash uchun ishonchli tayanch yaratish imkonini beradi. Biroq implantatsiyaning uzoq muddatli muvaffaqiyati nafaqat jarrohlik texnikasi va protez konstruksiyasiga, balki bemorning umumiy somatik holati, suyak to‘qimasining xususiyatlari va og‘iz bo‘shlig‘idagi mahalliy biologik muhitga ham bog‘liq. 2-tur qandli diabet bilan kasallangan bemorlarda ushbu masala alohida klinik ahamiyatga ega. Surunkali giperglikemiya, mikrosirkulyatsiya buzilishlari, yallig‘lanish jarayonlarining o‘zgarishi va immun himoya mexanizmlarining buzilishi periodontal to‘qimalar holatiga salbiy ta’sir ko‘rsatishi mumkin. Shuningdek, og‘iz bo‘shlig‘i gigiyenasining yetarli emasligi, so‘lak ajralishining kamayishi va mikrobiota muvozanatining buzilishi shilliq qavat yallig‘lanishi hamda protez bilan bog‘liq asoratlar xavfini oshirishi mumkin. Shu sababli qandli diabet bilan kasallangan bemorlarda dental implantlarga mahkamlanadigan doimiy konstruksiyalarni tanlash individual klinik baholash, metabolik nazorat va muntazam dispanser kuzatuvini talab qiladi.

Kalit so‘zlar: 2-tur qandli diabet, dental implant, osteointegratsiya, Osstell ISQ, doimiy ortopedik konstruksiya, periodontal to‘qimalar.

Tadqiqot maqsadi. 2-tur qandli diabet bilan kasallangan bemorlarda dental implantlarga mahkamlanadigan doimiy ortopedik konstruksiyalarni tanlashning klinik jihatlarini tahlil qilish, implantlarning osteointegratsiyasi va barqarorligini baholash usullarini tavsiflash hamda protezlash jarayonida og‘iz bo‘shlig‘i mikroflorasini monitoring qilishning ahamiyatini asoslash.

Material va tadqiqot usullari. Tezis muallif tomonidan taqdim etilgan ilmiy maqolada bayon qilingan ma’lumotlar va tadqiqot konsepsiyasi asosida tayyorlandi. Dastlabki maqolada tadqiqot obyekti sifatida 2-tur qandli diabet bilan kasallangan, tish qatorida qisman nuqsonlari mavjud bemorlarni dental implantlar yordamida ortopedik reabilitatsiya qilish masalasi belgilangan. Tadqiqot vazifalari uchta asosiy yo‘nalishni qamrab oladi: protez maydonidagi shilliq qavat va suyak to‘qimalarining klinik holatini o‘rganish; Osstell ISQ

qurilmasi yordamida implantlarning barqarorligi va osteointegratsiyasini baholash; implantlarga protez o‘rnatishdan oldin va keyin og‘iz bo‘shlig‘i mikroflorasidagi o‘zgarishlarni aniqlash.

Klinik yondashuvda diabetning kompensatsiya darajasi, periodontal to‘qimalarning holati, og‘iz bo‘shlig‘i gigiyenasi, mavjud yallig‘lanish o‘choqlari va bemorning ortopedik reabilitatsiyaga tayyorgarligini hisobga olish muhimdir. Implant barqarorligini baholashda Osstell ISQ qurilmasi orqali olingan ko‘rsatkichlar dinamik ravishda qayd etilishi mumkin. Mikrobiologik tekshiruvlar esa protezlashdan oldingi va keyingi davrlarda og‘iz bo‘shlig‘i mikroflorasining miqdoriy hamda sifat jihatidan o‘zgarishini o‘rganishga xizmat qiladi. Biroq dastlabki maqolada tanlanma hajmi, bemorlarni tanlash mezonlari, tekshiruvlarning aniq muddatlari va laboratoriya metodlari ko‘rsatilmagan.

Olingan natijalar. Tahlil qilingan materiallar qandli diabet bilan kasallangan bemorlarda ortopedik reabilitatsiyani rejalashtirishda umumiy metabolik holat va og‘iz bo‘shlig‘idagi mahalliy o‘zgarishlarni kompleks baholash zarurligini ko‘rsatadi. Diabetning yetarli nazorat qilinmasligi mikrosirkulyatsiya va immun himoya mexanizmlariga ta’sir etib, periodontal to‘qimalardagi yallig‘lanish jarayonlarini kuchaytirishi mumkin. Shu sababli implantatsiyadan oldin og‘iz bo‘shlig‘i gigiyenasini yaxshilash, mavjud periodontal kasalliklarni davolash va metabolik nazorat holatini baholash reabilitatsiyaning muhim bosqichlari hisoblanadi.

Implantning osteointegratsiyasi va mexanik barqarorligini baholash davolash natijalarini kuzatishda muhim o‘rin tutadi. Osstell ISQ usuli implant barqarorligini miqdoriy ko‘rsatkich orqali baholash imkonini beradi. Bunda bitta o‘lchovdan ko‘ra, turli kuzatuv bosqichlarida olingan ko‘rsatkichlarning dinamikasi klinik jihatdan ko‘proq ma’lumot berishi mumkin. Shu bilan birga, ISQ qiymatlari klinik ko‘rik, rentgenologik baholash va peri-implant to‘qimalar holati bilan birgalikda talqin qilinishi kerak.

Og‘iz bo‘shlig‘i mikroflorasini o‘rganish ham reabilitatsiya jarayonining muhim yo‘nalishidir. Qandli diabet fonida mahalliy himoya mexanizmlarining o‘zgarishi va gigiyenik sharoitlarning yomonlashishi ayrim shartli-patogen mikroorganizmlar ko‘payishi uchun qulay muhit yaratishi mumkin. Shu nuqtayi nazardan, protezlashdan oldingi va keyingi mikrobiologik monitoring mikrobiota tarkibidagi o‘zgarishlarni aniqlash, gigiyenik tadbirlarni takomillashtirish va individual kuzatuv rejasini shakllantirish uchun foydali bo‘lishi mumkin.

Doimiy ortopedik konstruksiyalarni tanlashda materialning biologik mosligi, yuzasining xususiyatlari, mexanik mustahkamligi, gigiyenik parvarish qilish qulayligi va klinik vaziyatga muvofiqligi hisobga olinishi lozim. Dastlabki maqolada metall qotishmalari va keramik materiallarning xususiyatlari muhokama qilingan bo‘lsa-da, muayyan materialning ustunligini

tasdiqlovchi qiyosiy klinik natijalar keltirilmagan. Shu sababli material tanlash bo‘yicha yakuniy qaror bemorning individual holati va konstruksiyaga qo‘yiladigan klinik talablar asosida qabul qilinishi kerak.

Xulosa. 2-tur qandli diabet bilan kasallangan bemorlarda dental implantlarga mahkamlanadigan doimiy ortopedik konstruksiyalar yordamida reabilitatsiya qilish kompleks va individual yondashuvni talab etadi. Metabolik nazorat, periodontal to‘qimalar holati, og‘iz bo‘shlig‘i gigiyenasi, implant barqarorligi va mikrobiologik ko‘rsatkichlarni birgalikda baholash davolash taktikasini rejalashtirish uchun muhimdir. Osstell ISQ yordamida implant barqarorligini dinamik kuzatish va mikrobiologik monitoring klinik nazoratni takomillashtirishga xizmat qilishi mumkin. Biroq ushbu yondashuvlarning samaradorligini ishonchli baholash uchun bemorlar soni, kuzatuv muddati, standartlashtirilgan tekshiruvlar va statistik tahlil bilan ta’minlangan prospektiv klinik tadqiqotlar zarur.